
Biudžetinė įstaiga, J. Tumo – Vaižganto g. 93-2, LT-90160 Plungė
Tel. (8 448) 52 034, el. p. vsbiuras@plunge.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302415311

PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ DALYVAVIMAS ATRANKINĖSE PREVENCIŖSE PROGRAMOSE

Duomenys 2021 m.

Nr. AT

Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis vykdomos prevencijos programos – tai galimybė nurodyto amžiaus asmenims, kurie jaučiasi sveiki, nemokamai profilaktiškai pasitikrinti, ar neserga tam tikromis ligomis. Galimybė pasitikrinti sudaroma kas keleri metai (1–3 m.), priklausomai nuo kiekvienoje programoje nustatyto laikotarpio.

Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenimis, 2021 m. Plungės rajono savivaldybėje vykdytos šios prevencijos programos:

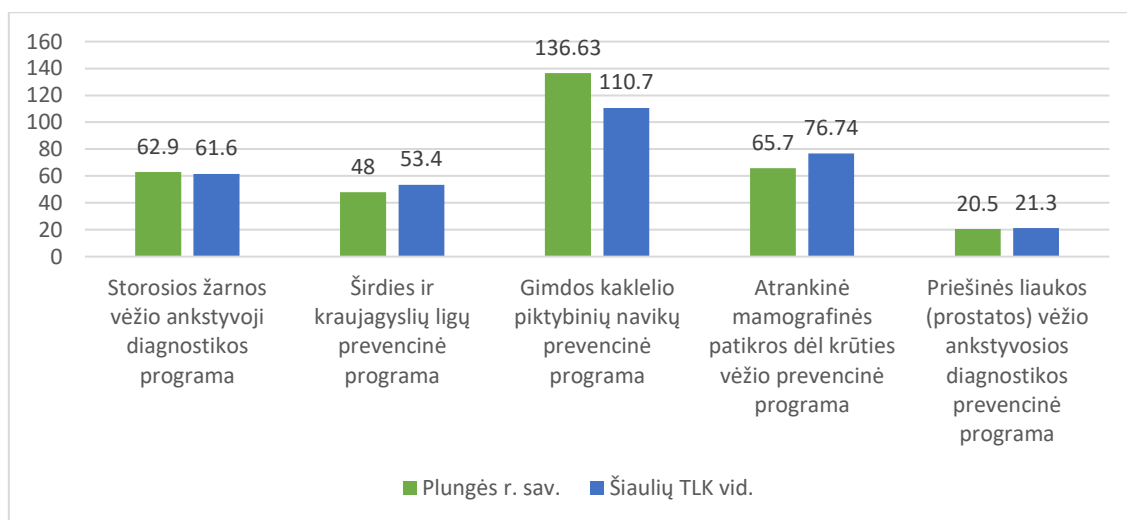
- gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencija;
- priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvoji diagnostika;
- storosios žarnos vėžio ankstyvoji diagnostika;
- asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei;
- atrankinė mamografinės patikros dėl krūties vėžio.

**nuo 2017 m. sausio 1 d. Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa nebėra priskirta Sveikatos (prevencinių) programų grupei.*

***2020 - 2021 m. dėl covid-19 infekcijos pandemijos valdymo priemonių, skelbto karantino nebuvo ar buvo sunkiai prieinamos profilaktinių prevencinių programų paslaugos.*

2021 m. Plungės rajono savivaldybėje nemokamas profilaktines prevencines programas teikė 3 pirminės sveikatos priežiūros įstaigos: UAB „Klinika Pulsas“, A. Klišonio komercinė firma „Inesa“, UAB „Plungės sveikatos centras“.

2021 m. aktyviausiai savivaldybės gyventojai dalyvavo (buvo suteikta informavimo paslauga) gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje, pasyviausiai - priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje programoje (1 pav.).

1 pav. Gyventojų dalyvavusių prevencinėse profilaktinėse programose, kuriems suteikta informavimo paslauga dalis, (proc.) 2021 m. Plungės r. sav.**

Šaltinis: Šiaulių TLK

Storosios žarnos vėžys yra viena iš dažniausių onkologinių ligų Lietuvoje. Šis vėžys vadinamas civilizacijos liga, nes daugiausia sergančiųjų yra išsivysčiusiose šalyse. Jam atsirasti daug įtakos turi mityba, antsvoris, vidurių užkietėjimas, manoma, apie 15 proc. ligos atvejų lemia paveldimumas. Vienas rizikos veiksnių yra amžius - kuo ilgiau gyvenama, tuo didesnė tikimybė susirgti. Deja, pacientai ilgą laiką nejaučia jokių ligos simptomų, todėl dažnai nustatoma jau paskutinė storosios žarnos vėžio stadija, kai nebeįmanoma išgydyti. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa skirta asmenims nuo 50 iki 74 metų imtinai. Kartą per dvejus metus atliekamas nesudėtingas imunocheminis testas. Jei gaunamas neigiamas testo

atsakymas, vadinasi, pacientas yra sveikas ir pakartotinai turės pasitikrinti po dvejų metų, jei atsakymas teigiamas, šeimos gydytojas išduoda siuntimą pas gydytoją specialistą sudėtingesniajam tyrimui - kolonoskopijai - atlikti. Prireikus kolonoskopijos metu gali būti atliekama ir biopsija (2 pav.).

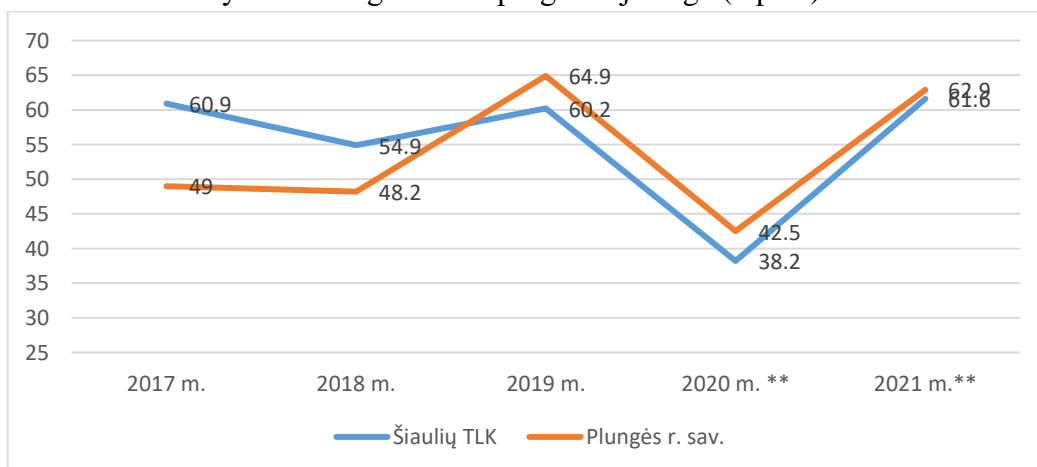

2 pav. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programos vykdymo schema
Šaltinis: Šiaulių TLK

Higienos instituto duomenimis 2021 m. dėl storosios (gaubtinės) žarnos piktybinio naviko mirė 5 Plungės rajono gyventojai (Lietuvoje 507). Jie priklausė 65+ amžiaus grupei. 2017-2021 m. mirė 16 Plungės r. sav. gyventojų.

2021 m. Plungės rajono savivaldybėje planuota patikrinti 5 747 gyventojus prisirašiusius prie ASPĮ ir patenkančius į 50-74 metų amžiaus grupę. Šiaulių teritorinių ligonių kasos duomenimis informavimo paslauga suteikta 3 364 Plungės r. sav. gyventojams, 95 pacientai buvo siųsti pas gydytoją specialistą atlikti kolonoskopiją.

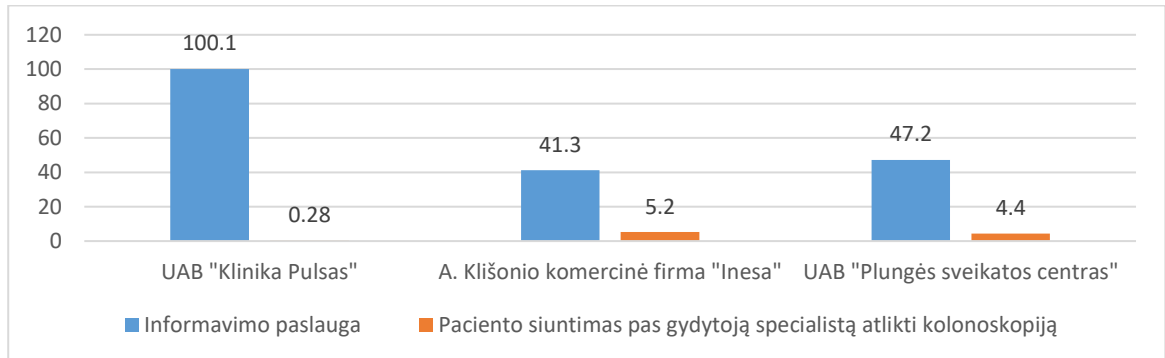
2021 m. Plungės r. sav. dalyvavo 62,9 proc. gyventojų patenkančių į 50-74 metų amžiaus grupę, Šiaulių TLK vidurkis 61,6 proc. 2017-2021 metų laikotarpiu dalyvaujančių storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje auga (3 pav.)

3 pav. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje dalyvavę gyventojai Plungės r. sav. ir Šiaulių TLK priklausančiose savivaldybėse (proc.) 2017-2021 m.**

Šaltinis: Šiaulių TLK

2021 m. Plungės rajono savivaldybėje aktyviausiai informavimo paslaugą teikė UAB „Klinika Pulsas“ (4 pav.)

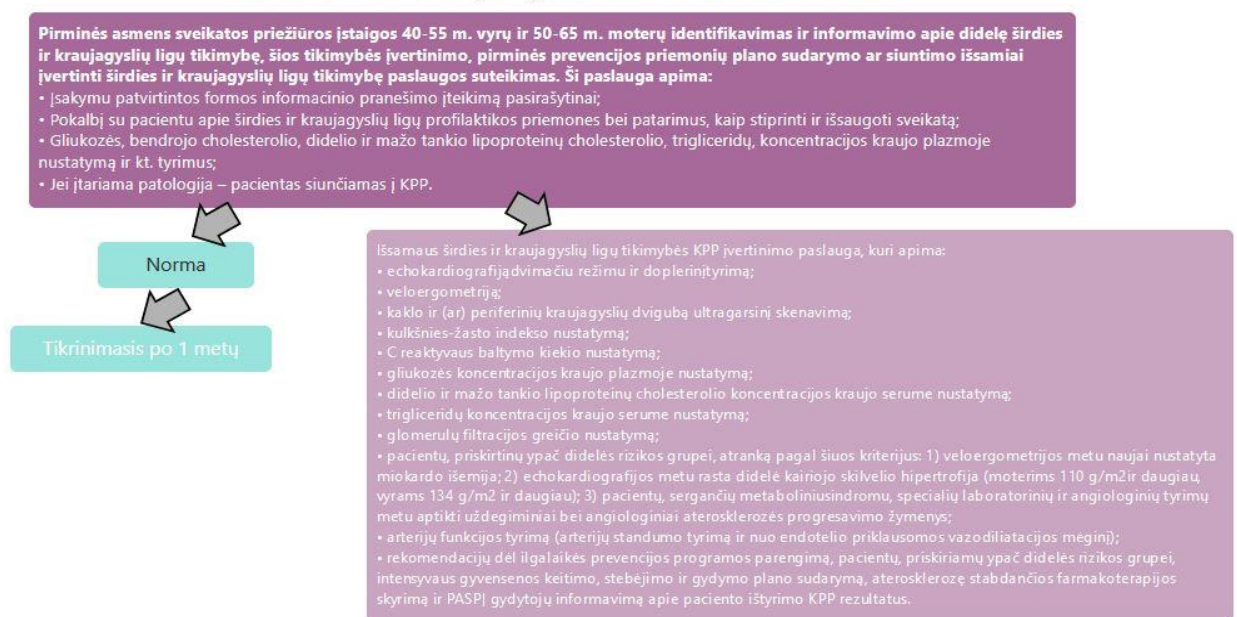

4 pav. Plungės r. sav. gyventojų dalyvavusių storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos preventinėje profilaktinėje programoje dalis (proc.) pagal PSP, 2021** m.

Šaltinis: Šiaulių TLK

Širdies ir kraujagyslių ligos visame pasaulyje siejamos su netinkama žmonių gyvenimu: nesveika mityba (maiste per daug riebalų, cholesterolio, druskos), rūkymu, sumažėjusiu fiziniu aktyvumu, atsvoru bei negydomu padidėjusiu arteriniu kraujospūdžiu ar cukriniu diabetu. Užsienio ir mūsų šalies patirtis rodo, kad galima išvengti daugelio širdies ir kraujagyslių ligų bei pailginti žmonių gyvenimą. Tam reikia perprasti ligos prigimtį, nustatyti ją skatinančius rizikos veiksnius ir atkakliai su jais kovoti. Pokyčių pirmiausia turime norėti patys ir ryžtis keisti savo gyvenimą. Širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programa skirta vyrams nuo 40 iki 55 metų ir moterims nuo 50 iki 65 metų. Iš PSDF biudžeto apmokamos programos paslaugos taikomos vieną kartą per metus. Šeimos gydytojas patikros metu nustato rizikos veiksnius ir sudaro individualius šių ligų prevencijos planus (5 pav.).

ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ PROGRAMOS VYKDYMO SCHEMA

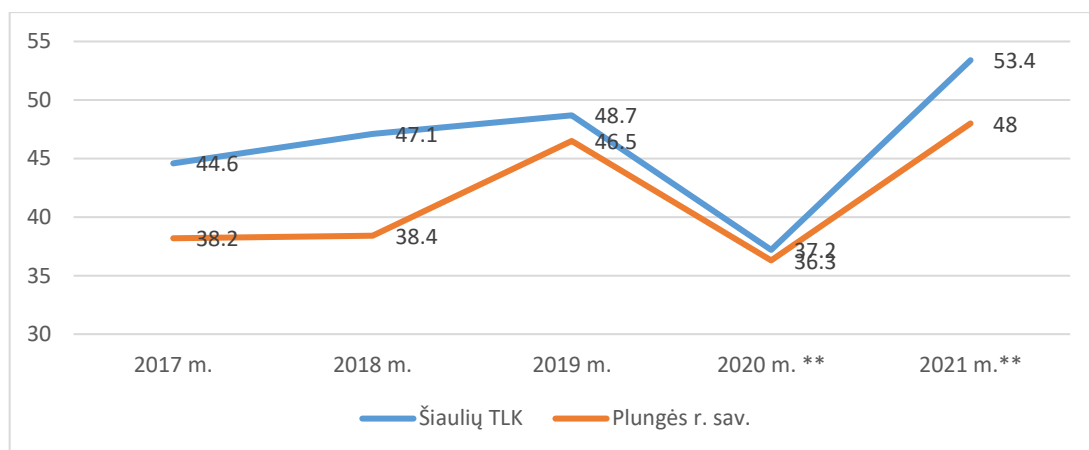
5 pav. Širdies ir kraujagyslių ligų programos vykdymo schema

Šaltinis: Šiaulių TLK

Širdies ir kraujagyslių ligos tai viena iš dažniausių mirtingumą, sergamumą ir nedarbingumą sukeliančių priežasčių. 2021 m. dėl kraujotakos sistemos ligų mirė 265 Plungės r. sav. gyventojai (Lietuvoje 23 037 gyventojai). 30 mirusiųjų priklausė programoje dalyvaujančių asmenų amžiaus grupėms.

2021 m. Plungės r. sav. iš planuotų asmenų, priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų prevencinei programai informavimo paslauga suteikta 3 368 (48 proc.) Šiaulių TLK bendras rodiklis buvo didesnis (53,4 proc.).

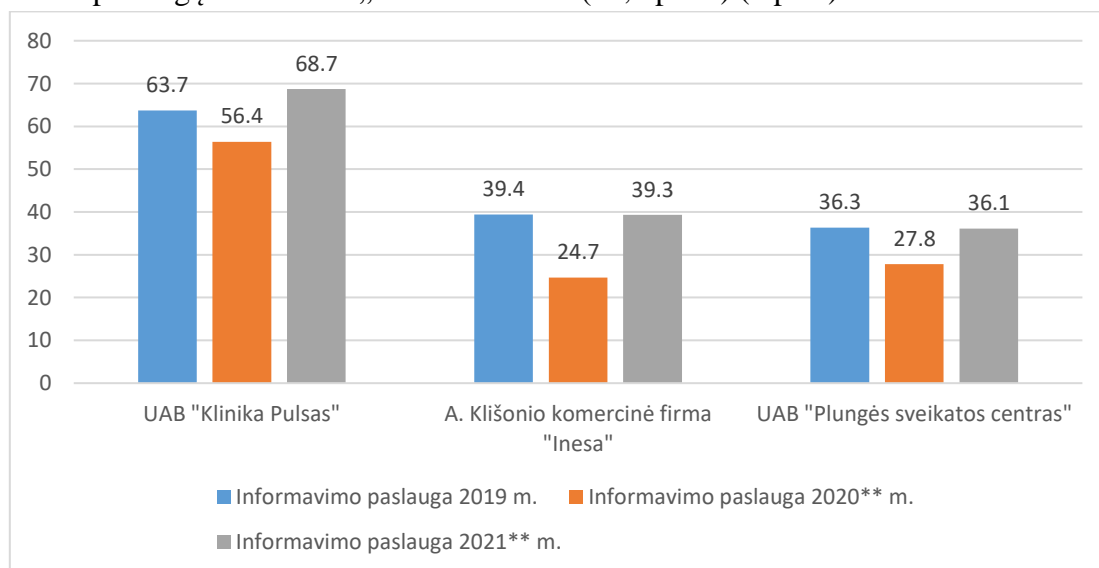
2017 – 2021 m. laikotarpiu dalyvaujančių šioje prevencinėje profilaktinėje programoje skaičius padidėjo ketvirtadaliu (6 pav.)

6 pav. Asmenų, priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencinės programos informavimo paslaugos suteikimas Šiaulių TLK priklausančiose savivaldybėse ir Plungės r. sav. (proc.) 2017-2021 m.**

Šaltinis: Šiaulių TLK

2021 m. Plungės r. sav. aktyviausiai šios prevencinės profilaktinės programos informavimo paslaugą teikė UAB „Klinika Pulsas“ (68,7 proc.) (7 pav.).

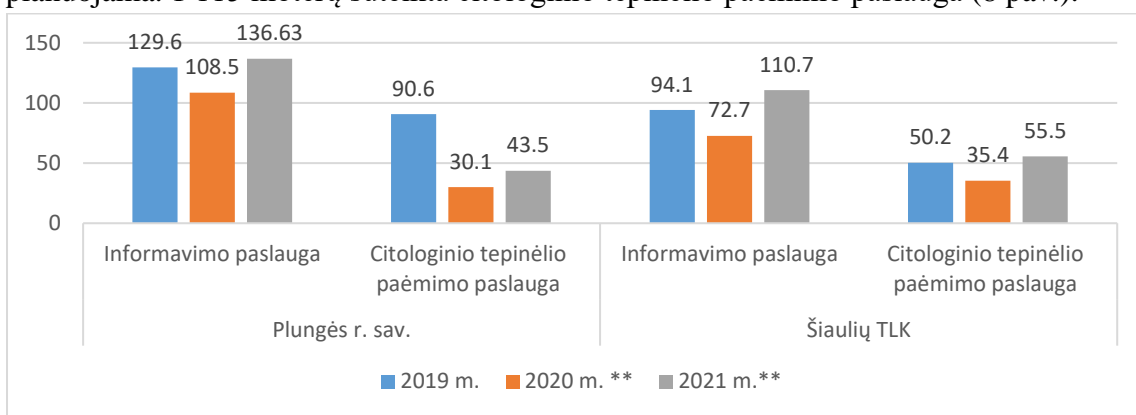
7 pav. Gyventojų dalyvavusių širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje dalis pagal ASPĮ, 2019- 2021 m. proc. Plungės r. sav.**

Šaltinis: Šiaulių TLK

Gimdos kaklelio vėžio prevencinė programa skirta moterims nuo 25 iki 59 metų (imtinai). 25-34 m. (imtinai) moterims kartą per 3 metus atliekamas gimdos kaklelio citologinis tepinėlis. 35-59 m. (imtinai) moterims kartą per 5 metus atliekamas gimdos kaklelio aukštos rizikos žmogaus papilomos viruso tyrimas (AR ŽVP) ir gimdos kaklelio citologinio tepinėlio ištyrimas skystoje terpėje (jei AR ŽVP tyrimas teigiamas). Gavus tepinėlių rezultatus gali būti atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę. Kuo anksčiau aptinkami pakitimai, tuo lengviau galima juos išgydyti. Net 80 proc. šia liga susirgusių moterų galėtų pasveikti, jei liga būtų pastebėta laiku ir kuo anksčiau būtų pradėtas gydymas (8 pav.).

Higienos instituto duomenimis 2021 m. dėl gimdos kaklelio piktybinio naviko mirė 1 moteris, per 2017 – 2021 metų laikotarpį dėl šios priežasties mirė 11 moterų, iš jų keturios priklausė tiriamajai grupei.

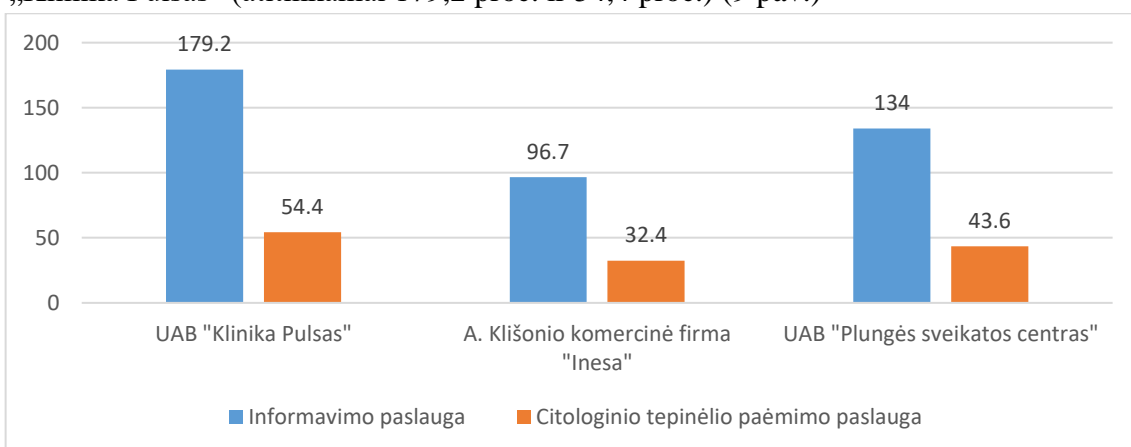
2021 m. Plungės rajono savivaldybėje gimdos kaklelio vėžio prevencinėje programoje dalyvavo ir informavimo paslaugą apie vykdomą programą gavo 3 486 gyventojos tai 36,6 proc. nei buvo planuojama. 1 115 moterų suteikta citologinio tepinėlio paėmimo paslauga (8 pav.).

8 pav. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, informavimo paslauga ir citologinio tepinėlio paėmimo paslauga Šiaulių TLK priklausančiose savivaldybėse ir Plungės r. sav. (proc.) 2019- 2021 m.**

Šaltinis: Šiaulių TLK

2021 m. Plungės rajono savivaldybėje aktyviausiai gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinės profilaktinės programos informavimo ir citologinio tepinėlio paėmimo paslaugas teikė UAB „Klinika Pulsas“ (atitinkamai 179,2 proc. ir 54,4 proc.) (9 pav.)

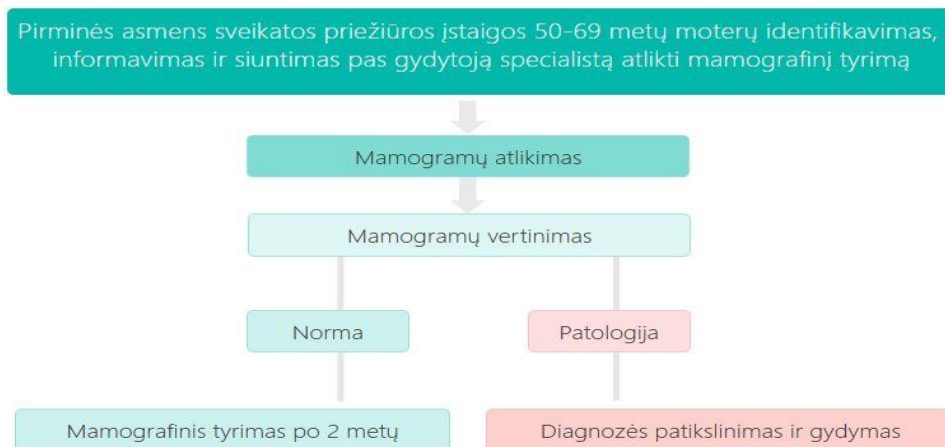
9 pav. Moterų dalyvavusių gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje dalis, Plungės r. sav. gydymo įstaigose 2021 m.**

Šaltinis: Šiaulių TLK duomenys

Nepaisant tobulėjančių diagnostikos metodų ir gydymo būdų Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, krūtis vėžys išlieka viena dažniausių moterų ligų. Laiku pastebėjus ligą, jai galima užkirsti kelią, nes daugiau kaip 95 proc. moterų, sergančių pirmos stadijos krūtis vėžiu, visiškai išgydomos.

Atrankinė mamografinė patikra dėl krūtis vėžio yra skirta moterims nuo 50 iki 70 metų, kurioms kartą per 2 metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Gavus šeimos gydytojo siuntimą atlikti mamografinį tyrimą, galima iš anksto užsiregistruoti (atvykus arba telefonu) mamografijos įrenginį turinčioje sveikatos priežiūros įstaigoje, atliksiančioje tyrimą. Tyrimo rezultatus praneša šeimos gydytojas, gavęs juos iš mamogramas vertinančios įstaigos (10 pav.).

ATRANKINĖS MAMOGRAFINĖS PATIKROS DĖL KRŪTIS VĖŽIO FINANSAVIMO PROGRAMOS VYKDYMO SCHEMA

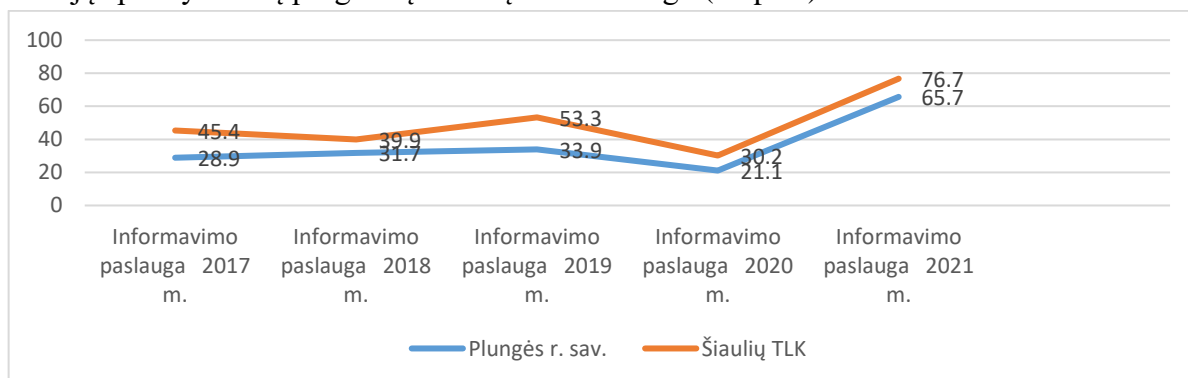

10 pav. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūtis vėžio finansavimo programos vykdymo schema

Šaltinis: Šiaulių TLK

2021 m. Plungės rajono savivaldybėje dėl krūtis vėžio piktybinio naviko mirė 6 moterys, o per 2017 - 2021 m. laikotarpį 25, dvylika iš jų priklausė tiriamojo amžiaus grupei, dvi - jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė.

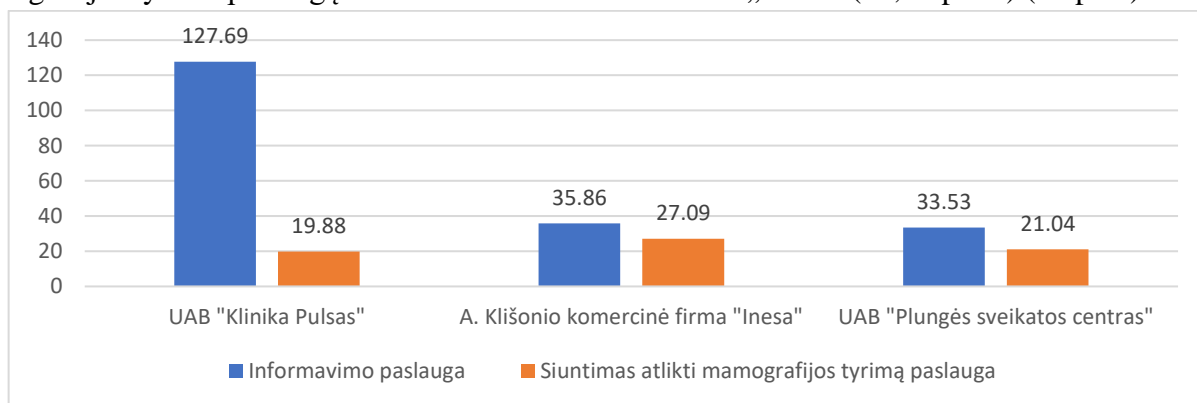
2021 m. Plungės r. sav. iš planuotų atrankinės mamografinės patikros dėl krūtis vėžio prevencinėje programoje 2 625 pacienčių, informavimo paslaugą gavo 65,7 proc. moterų, siuntimą atlikti mamografijos tyrimo paslauga suteikta 590 moterų. 2017- 2021 m. laikotarpiu gavusių informaciją apie vykdomą programą moterų skaičius augo (11 pav.)

11 pav. Moterų dalyvavusių atrankinės mamografinės patikros dėl krūtis vėžio prevencinėje programoje, gavusios informavimo paslaugą Šiaulių TLK priklausančiose savivaldybėse ir Plungės r. sav. (proc.) 2017- 2021** m.

Šaltinis: Šiaulių TLK

2021 m. Plungės rajono savivaldybėje aktyviausiai atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio, informavimo paslaugą teikė UAB „Klinika Pulsas“ (127,69 proc.), siuntimą atlikti mamografijos tyrimo paslaugą - A. Klišonio komercinė firma „Inesa“ (27,09 proc.) (12 pav.).

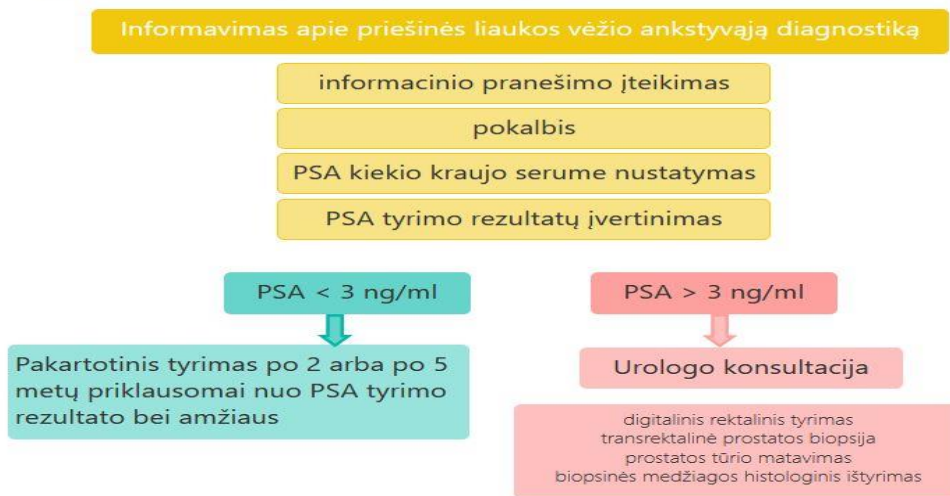
12 pav. Moterų dalyvavusių atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje, gavusios informavimo paslaugą, ir siuntimą atlikti mamografijos tyrimo paslaugą Plungės r. sav. gydymo įstaigose 2021 m.**

Šaltinis: Šiaulių TLK duomenys

Priešinės liaukos vėžys – viena iš dažniausiai nustatomų Lietuvos vyrų onkologinių ligų. Specialistų teigimu, profilaktiniai tikrinimai būtini, nes pacientas ilgai nejaučia jokių prostatos vėžio simptomų. Pastarųjų metų duomenys rodo, kad Lietuvoje vėžio prevencija vyrai yra susirūpinę ne mažiau nei moterys, todėl aktyviai yra įgyvendinama vėliausiai pradėta priešinės liaukos (prostatos) vėžio prevencijos programa.

Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta vyrams nuo 50 iki 69 metų imtinai bei vyrams nuo 45 metų, kurių tėvai ar broliai yra sirgę prostatos vėžiu. Pagal šią programą kartą per dvejus metus atliekamas kraujo tyrimas, parodantis prostatos specifinio antigeno (PSA) koncentraciją kraujyje. Jei PSA kiekis viršija normą, šeimos gydytojas išduoda siuntimą konsultuotis pas urologą, o šis prireikus atliks tam tikrą tyrimą - priešinės liaukos biopsiją. Padidėjęs PSA kiekis leidžia tik iš anksto nuspėti priešinės liaukos vėžį, o jos biopsija yra vienintelis būdas objektyviai patvirtinti arba paneigti šios ligos diagnozę (13 pav.)

PRIEŠINĖS LIAUKOS VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS PROGRAMOS VYKDYMO SCHEMA

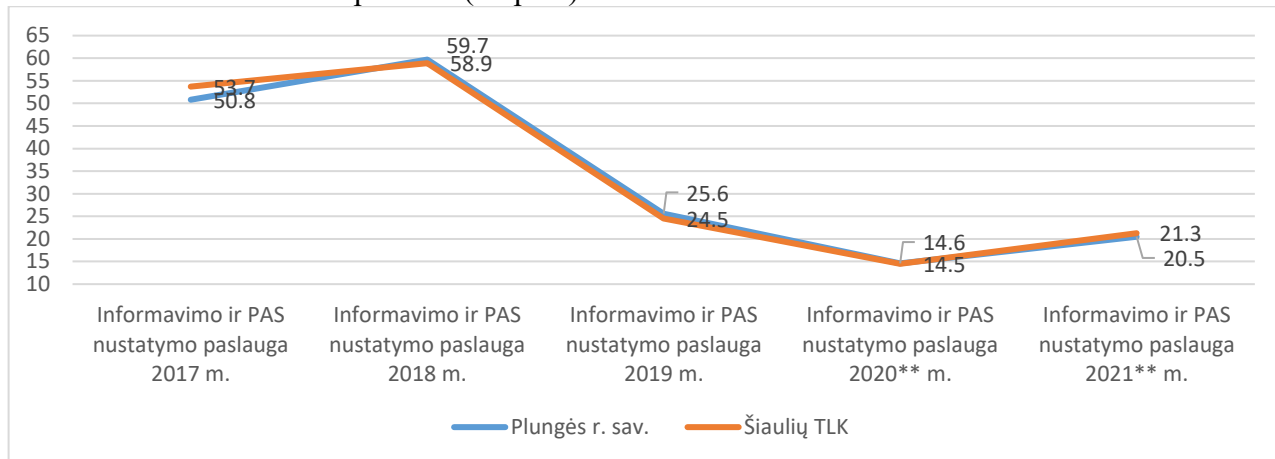

13 pav. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos vykdymo schema

Šaltinis: Šiaulių TLK duomenys

Higienos instituto duomenimis 2021 m. dėl priešinės liaukos (prostatos) piktybinio naviko mirė 7 vyrai, 3 iš jų pateko į tiriamąją amžiaus grupę. Per 2017- 2021 m. laikotarpį dėl priešinės liaukos (prostatos) piktybinio naviko mirė 32 vyrai, iš jų 7 priklausė 59-69 metų amžiaus grupei.

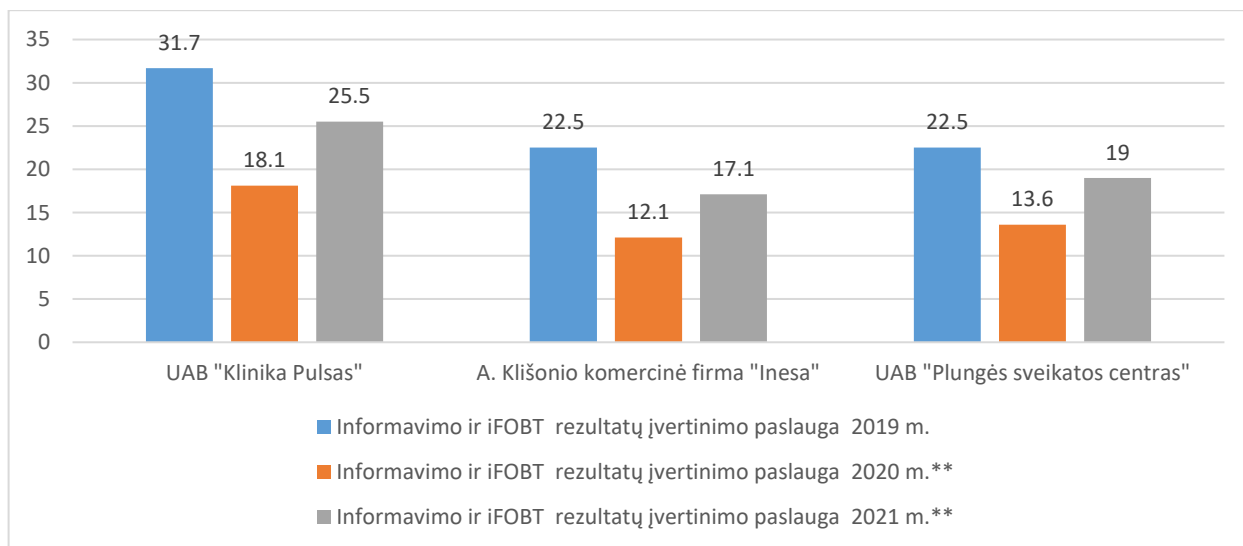
2021 m. Plungės r. sav. priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje dalyvavo ir informavimo paslaugą gavo 922 vyrai. Tai penktadalio (20,5 proc.) visų prisirašiusių prie pirminių sveikatos centrų 50-69 amžiaus gyventojų. Lyginant su Šiaulių TLK rodiklis kaip ir ankstesniais metais išlieka panašus (14 pav.)

14 pav. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos, informavimo paslaugos suteikimas Šiaulių TLK priklausančiose savivaldybėse ir Plungės r. sav. (proc.) 2017- 2021 m.**

Šaltinis: Šiaulių TLK

2021 m. Plungės r. sav. aktyviausiai informavimo ir PAS nustatymo paslauga buvo teikta UAB „Klinika Pulsas“ pacientams (25,5 proc.) (15 pav.).

15 pav. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinės programos vykdymas Plungės r. sav. gydymo įstaigose 2019-2021 m. (proc.)**

Šaltinis: Šiaulių TLK

REKOMENDACIJOS

Siekiant aktyvesnio dalyvavimo prevencinėse profilaktinėse programose:

Pirminiams sveikatos priežiūros centrams

- Tam, kad rizikos grupėse esantys pacientai galėtų dalyvauti įgyvendinamose vėžio patikros prevencinėse programose, labai svarbų vaidmenį atlieka paciento informavimas ir tinkama informacijos sklaida;
- gerinti prieinamumą dalyvauti prevencinėse profilaktinėse programose:

glaudesnis šeimos gydytojo, bendrosios praktikos slaugytojo ir paciento bendradarbiavimas;

didinti specialistų konsultacijų skaičių;

teiki pavežėjimo paslaugą gyventojams dalyvaujantiems prevencinėse profilaktinėse programose, kurios atliekamos kitose rajonuose (pvz. mamograma)

- stiprinti bendradarbiavimą tarp visų rajone esančių pirminių asmens sveikatos priežiūros įstaigų ir visuomenės sveikatos biuro vykdant prevencines programas (žaliojo kolidoriaus principu);
- informuoti ir motyvuoti žmones ateinančius į ASPĮ apie galimybę dalyvauti nemokamose prevencinėse programose, kurias organizuoja VSB.
- diegti organizuotas gyventojų informavimo apie prevencines programas priemones (periodiniai asmeniniai kvietimai elektroniniu paštu, telefonu, SMS žinutėmis, laiškus ir kt.)

Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurui

- renginių/užsiėmimų/paskaitų metu viešinti informaciją apie nemokamas profilaktines programas (verbaliniu būdu, lankstinukai, skrajutės ir t.t.);
- informacijos viešinimas Plungės r. sav. VSB prieinamuose socialiniuose tinkluose;
- gerinti Plungės r. sav. gyventojų sveikatos raštingumą. Nemokamai organizuoti paskaitas, seminarus, užsiėmimus, renginius, konkursus ir kt. sveikatinimo temomis.